

СОЦІАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Богачевська І.В., доктор філософських наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

SOCIAL TRANSFORMATIONS IN THE PROCESS OF INFORMATION ACTIVITIES

Bogachevska I.V., Doctor of Philosophical Sciences, National Transport University, Kyiv, Ukraine

СОЦИАЛЬНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Богачевская И.В., доктор философских наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Базові сфери життєдіяльності суспільства: матеріальне виробництво, політика, духовне та соціальне життя з другої половини ХХ ст. поповнилися ще однією – інформаційною сферою. Вона утворюється сукупністю інформації та інформаційної інфраструктури суспільства, а також суспільних відносин, об'єктом яких є інформація та інформаційна інфраструктура. «Віртуальна реальність і глобальна мережа Інтернет втрачають статус приналежних винятково до сфери техніки, техногенних явищ і стають у відомому значенні метафорами, що дозволяють хоча б загально визначити контури тих реалій культурологічного, антропологічного й філософського порядку, з якими ми зіштовхуємося на рубежі століть...» [1, с. 66].

В ХХІ столітті інформація – це не лише засіб забезпечення можливості адаптації людини й суспільства до умов існування, форма накопичення знань про світ, на основі яких людина і суспільство вибудовують поведінку задля задоволення власних потреб та реалізації інтересів. Інформація – не лише засіб управління функціонуванням технічних систем, це потужний засіб маніпуляції поведінкою людини, який використовують і окремі особистості, і громадські організації, і органи державної влади.

Інформаційна діяльність є основою виховання, освіти, формування особистості. Інформація залишається єдиним засобом донесення до людини змісту соціальних і технологічних норм і приписів, єдиним механізмом попередження про можливі негативні наслідки нехтування ними.

Інформаційна діяльність не лише стала окремою сферою суспільного життя, вона всебічно і перманентно трансформує всі інші його сфери.

В сфері матеріального виробництва з'явився окремий сектор, в якому створюються й впроваджуються сучасні інформаційні технології, засоби інформатизації, телекомунікації та зв'язку, програмні продукти, бази даних і знань. Обсяг фінансів, які обертаються на цьому ринку, давно перевищив сукупний обсяг фінансів світових нафтового та автомобільного ринків.

В політичній сфері інформаційні технології суттєво змінили засоби політичної боротьби. Інформаційне забезпечення стало важливою частиною державної політики по налагодженню діалогу та взаємодії влади та суспільства. Інформація є як засобом формування позитивного іміджу окремих політиків і політичних рухів, політичних програм і доктрин, так і засобом інформаційної «війни компроматів», що є в наш час частиною так званих «брудних політтехнологій». Інформаційні війни стали реальністю не лише в політиці та бізнесі. Вони ведуться на рівні міжнародних відносин. Про жахливі й руйнівні наслідки таких воєн сучасному українцю розповідати немає потреби.

У. Мартін підкреслює, що інформація виступає в якості важливого стимулятора змін у суспільстві, який формує «інформаційну свідомість». Зростає культурна цінність інформації в інтересах розвитку людини, його соціальних утворень [2]. В духовному житті людства інформаційна діяльність змінила зміст інтелектуальної праці, підвищила її ефективність, а також доступність її продуктів для пересічної людини. Підвищився суспільний попит на наукоємні технології, які опредмечують духовні надбання людства. Але ефективно користуватися цими надбаннями може лише та людина, яка знає «інструкції по користуванню» інформаційними технологіями та їх продуктами». Йдеться не лише про вміння «правильно натискати кнопки», але про розуміння того впливу, який мають електронні девайси й ІТ-технології на наші уявлення про навколишній світ, на наше сприйняття реальності, на нашу поведінку тощо.

Завдяки інформатизації стрімко зростають можливості розповсюдження наукових, політичних, релігійних поглядів, їхня пропаганда. І так само стрімко знижується відповідальність

розповсюджувачів інформації за те, в чії руки ця інформація потрапить і як нею скористаються. Через світове павутиння соціальних мереж сьогодні в наші оселі приходять не лише славетні твори геніїв людства, або улюблені кіногерої, а й інтернет-шахраї, злодії, сексуальні збоченці... В тих самих мережах контактують не лише самотні законослухняні громадяни, яким бракує живого спілкування, але й терористичні угруповання, релігійні фанатики, кримінальні структури.

В повсякденному житті суспільства інформаційна діяльність змінила засоби реалізації соціальних функцій (здійснення виплат і розрахунків, медична діагностика, статистичний облік, електронна звітність, електронна торгівля тощо). Це посилює залежність соціального функціонування, здоров'я, добробуту та безпеки людини від правильності та умов збереження інформації в корпоративних, суспільних та державних інформаційних системах.

Інформаційна діяльність вже давно вирвалася з-під контролю людства, її наслідки стають все вагомішими в планетарному вимірі, а проблема адаптації нашої свідомості та поведінки до реалій «інформаційного суспільства» набуває з кожним днем все більшої актуальності.

Інформаційна діяльність стає визначальним типом людської практики в XXI ст. Проникнення інформаційної діяльності в усі сфери людського буття й лавиноподібне зростання її впливу на кожну людину спонукає науковців всіх галузей знань до вивчення феномену інформації в цілому та інформаційної діяльності людини зокрема. Потреба в розробці конкретних теоретико-методологічних моделей розуміння соціальної ролі інформаційної діяльності обумовила необхідність, своєчасність та актуальність соціально-філософської розвідки, яка пропонується читачеві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З одного боку, в науковій літературі наявна велика кількість робіт, присвячених різним прикладним та теоретичним аспектам вивчення інформаційної діяльності в контексті галузевих завдань, з іншого боку, наявність різноманітних дефініцій, дослідницьких перспектив і підходів до вивчення інформаційної діяльності зумовлює складність вибору і різноманітність методів дослідження інформаційної діяльності.

Складне «надзавдання» комплексного осмислення інформаційного суспільства реалізується сукупністю наукового доробку багатьох дослідників по всьому світу. З множини розвідок, присвячених осягненню сутності та специфіки інформаційної діяльності, як з пазлів, складається вражаюча картина інформаційної діяльності людства.

Технічні науки власне створюють індустрію інформації – інформаційні й телекомунікаційні системи зв'язку, інформаційні продукти, бази даних тощо. Юридичні науки формують правову й готують законодавчу базу інформаційної діяльності, в межах комп'ютерної криміналістики розробляють засоби протидії комп'ютерної злочинності. Юристи всіх країн світу інтенсивно досліджують проблеми правового регулювання відносин в галузі доступу до інформації, охорони прав на результати інтелектуальної діяльності, розвитку та забезпечення електронного бізнесу, захисту персональних даних, правового забезпечення інших сфер інформаційної діяльності.

Соціологія та психологія активно вивчають так звані «інформаційні впливи» на свідомість та поведінку людини й суспільства, зокрема вплив мережі Інтернет та мережових форм спілкування на розвиток особистості, засоби маніпулювання суспільною свідомістю за допомогою реклами, ЗМІ, тощо. Активно вивчається специфіка та механізми «саморепрезентації людини» в соціальних мережах, формування образу власного «Я» людини, залученої в інтернет-комунікацію. Політологи й політтехнологи шукають засоби убезпечення суспільства від інформаційних маніпуляцій політичним життям суспільства, «інформаційних воєн» та їх наслідків.

Проте, як завжди трапляється, коли людство намагається осягнути складне й неоднозначне явище, що охоплює всі сфери його щоденного буття, сучасна наука все ще не має адекватного розуміння інформаційної діяльності й навіть єдиного визначення поняття інформації. В цієї ситуації філософія, здійснюючи свою традиційну функцію, намагається виступити в якості метадисципліни, здатної зробити методологічний синтез феномену інформації та інформаційної діяльності, проаналізувати й узагальнити його суттєві та специфічні риси, запропонувати суспільству певне «загальне уявлення» та, бажано, ефективні «принципи ставлення та використання» щодо нього. Вагомий внесок в дослідженні цих питань зроблено Ф. Фукуямою, І. Девтеровим, Н. Ейдельманом, М. Кузнецовим, М. Кастельсом, О. Власенко, Д. Рашкоффом, Л. Пенто, О. Соболю, В. Корабльовою, В. Корневим, В. Савчуком, В. Данілюком, Я. Ребане, Ж. Бодрийяром, Ж. Делезом, Ф. Джеймсоном, П. Вірільо, М. Постером, Д. Івановим, М. Носовим, С. Ореховою, В. Ємеліним, С. Пацюком та багатьма іншими дослідниками.

Трансформація наукових інтересів з суто прикладних до філософських аспектів інформаційної діяльності цілком відповідає загальнонауковим тенденціям у вивченні цього багатогранного феномену. Оскільки докорінне перетворення світу під впливом інформаційних технологічних інновацій робить одним з найважливіших завдань сучасної науки узагальнення розуміння нової інформаційної реальності не лише на рівні концептуалізації як такої, але й виводить її на рівень

загальнофілософського дискурсу. Світова та вітчизняна наукова спільнота констатує необхідність осмислення інформаційної діяльності як у класичній, так і неklasичній парадигмах пізнання.

Розмірковуючи над соціальними, культурними, економічними й технологічними наслідками інформаційної революції, в умовах перманентного розгортання якої людство буде існувати найближчим часом, сучасна наука зіткнулася з тим фактом, що гуманітарна складова інформаційної діяльності стає визначальною в процесі її наукового осягнення. Було зроблено висновок, що для аналізу інформаційного суспільства та інформаційної діяльності слід використовувати перш за все не технологічні, а соціально-філософські категорії.

Особливо важливими в цьому контексті стають міждисциплінарні дослідження, створені фахівцями на стику різних наук. Найчастіше це – міждисциплінарні дослідження з суміжних сфер знань: психології та соціології, електроніки та інформатики тощо. Набагато рідше з'являються міждисциплінарні дослідження, які намагаються синтезувати досягнення технічних та гуманітарних наук, і зовсім вже рідко з'являються дослідження, автори яких однаково володіють методологією як точних наук, так і філософських дисциплін. До таких, зокрема, належать дослідження Л. Піддубної [8; 9].

Інформаційна діяльність як засіб трансформування світогляду й форм існування людини в постіндустріальному суспільстві майже не поставала предметом досліджень у вітчизняній соціальній філософії, тому дана стаття має на меті заповнити цю лакуну, адже для сучасної науки наразі інтегрування гетерогенного знання про інформаційну діяльність, її системна характеристика, яка дозволить створити теоретичні її моделі, багаті евристичними можливостями і здатні бути пізнавальним засобом в подальших конкретно-наукових дослідженнях цього об'єкту. Отже об'єктом дослідження в даній статті постає інформаційна діяльність, а предметом аналізу – суспільні трансформації, що відбуваються внаслідок цієї діяльності.

Виклад основного матеріалу. Головною проблемою, відповідь на яку має віднайти соціальна філософія сьогодні, постає проблема вибору соціальних моделей, які будуть не лише відповідати, але й «підтримуватися» інформаційно-комунікативним середовищем в майбутньому. Ключовим у вирішенні цієї проблеми стає питання про те, яка картина світу й який спосіб життя будуть запропоновані новим соціальним (і зумовленим ним технологічним) простором.

Відповіді на це складне питання дозволять нам знайти «реперні точки» як в побудові алгоритмів власної інформаційної діяльності, так і в адаптації до стрімко змінюваного кіберкомунікаційного універсуму, в якому перебуває людство в інформаційну добу.

Завдяки розвитку інформаційних технологій життя сучасних народів, суспільних груп та індивідів як у глобальному, так і в національному масштабі відбувається в умовах постійного пришвидшення трансформаційних процесів. Інформаційна діяльність стрімко змінює стандарти життєдіяльності особистості та соціуму. Інформаційна діяльність у постіндустріальному суспільстві постає як ключова тенденція соціокультурних трансформацій, яка докорінним чином змінила масштаби, форми й засоби організації суспільного та індивідуального буття, невпізнанно трансформувала людську комунікацію, утворила новітні форми людської культури.

Новітні інформаційно-комунікаційні технології, розвинуті трансграничні глобальні інформаційно-телекомунікаційні мережі трансформували сучасне суспільне буття шляхом медіації, віртуалізували суспільство й створили гіперреальність, заснували нові знакові системи і схеми розуміння, спілкування й засвоєння інформації, сформували нову комп'ютерну культуру, змінили механізми соціальної пам'яті, перетворивши її в глобальну інформаційну систему.

В цьому контексті стрімко посилюється роль і значення мас-медіа в сучасному світі не лише як джерела інформації, а як способу організації соціальної реальності. Мас-медіа якісно змінюють засоби трансляції соціального досвіду, комунікативну поведінку величезної частини людства для досягнення політичних, геополітичних та економічних цілей. Вони як безпосередні носії та поширювачі суспільно ціннісної інформації, відкрили принципово нові можливості для широкого застосування маніпулятивних технологій. «Людина втрачає здібності відрізнати реальне від того, що вважається реальним та правдивим» [3, 71]

Йдеться про масштабні мовні трансформації та зміни соціальної пам'яті, які сьогодні здійснюються сучасними інформаційними засобами. Масові комунікації змінюють механізми, конфігурацію соціальної інформації та пам'яті, що сприяє полісемантичності їх проявів і образів. Сучасний соціальний простір і час вирізняються багато в чому нестійкістю й непередбачуваністю. В умовах збільшеної крихкості соціального буття на перший план виступає здатність рефлексії людей зберігати й реконструювати образи історичного минулого. Якщо раніше пам'ять була спрямована виключно на відтворення минулого, то тепер вона зв'язується з актуалізацією теперішнього й майбутнього часів у свідомості людини. Сучасна людина у своїй життєдіяльності керується, в основному, прагматичними й емпіричними мотивами і тому пам'ять, як інструмент пізнання

традиційної культури і як сховище її сутнісного змісту, багато в чому залишається не задіяною. Сучасне життя людини характеризується зниженням рівня духовності й активності соціальної пам'яті як її невід'ємної характеристики. З одного боку, іде неухильний процес накопичення й розвитку знань; має місце зростання загальної інформованості людей, а з іншого – ми стикаємося з небаченими раніше масштабами поширеності форм ірраціоналізму (міфологемами, марновірствами) і нівеляції свідомості людей (образи-штампи, маски-іміджі)[8, 79].

Зростає «щільність» міжособистісних і міжгрупових комунікацій (Newsgroup, Usenet, web форуми, chat, ICQ), змінюються напрями їх потоків, створюються можливості для трансформацій соціальної структури суспільства. Значно розширюється зона контактів практично кожного користувача мережі, підвищується «особистий» соціальний капітал.

Соціум стає все мозаїчнішим. Інтернет створює автономний комунікативний простір і здвоєно соціальну реальність. Він поглинає соціальну реальність у тій її частині, яка може існувати без посилання на реальність і перетворює її у віртуальність, позбавлену просторово-часових характеристик. В таких умовах формування індивідуальності відбувається випадково під впливом соціальних інститутів і віртуальної реальності, переважно на основі особистих уподобань людини, і практично не асоціюється з об'єктивною реальністю.

Віртуальна реальність сприймається як створена реальність, яка існує поза людською свідомістю і актуалізується лише при зверненні до неї конкретного індивіда. Мережа Інтернет у сучасному суспільстві виступає як комунікативний посередник, який вперше зробив можливим спілкування багатьох людей з багатьма іншими у будь-який момент часу в глобальному масштабі [4]. Інтернет одночасно дає людині можливість виступати споживачем, приймачем, реципієнтом соціальної інформації, її автономним суб'єктом. За допомогою Інтернет-людина отримує можливість самостійно формувати простір індивідуального буття і структурувати життєвий простір, виходячи з особистих уподобань, в тому числі нав'язаних соціумом. Життя людини розвивається в двох паралельних середовищах: середовищі соціальної реальності і його копії – віртуальному світі, сформованому за допомогою техніко-технологічних засобів.

Все це призводить до кардинальних змін в свідомості мільйонів людей. Виникають якісно нові форми, види, засоби самовираження індивідів, що призводить до появи принципово нових суспільних утворень і соціальних інститутів, зміни самої соціальної структури. Відбувається перерозподіл ціннісних орієнтирів, і, відповідно – зростання питомої ваги Інтернет при виборі можливостей самореалізації різних соціальних груп людей.

Інтернет негативно впливає на існування природних мов, які протягом всієї історії людства слугували головним засобом комунікації, що поєднує основні соціальні спільноти – нації, етноси тощо. Раціоналізм, діловитість, прагматизм мережевого спілкування очищують їх від «другорядних характеристик» – виразності, тональності, специфічної говірки, місцевої вимови звуків, наголосу, жаргонів – всієї палітри фарб, що роблять мову унікальним явищем. Під впливом безколірових академізмів, «плоскої мови» пропаганди і реклами, мови ділових протоколів та дипломатичних суджень розквітає формальна символічна мова. Цивілізація стає image oriented, орієнтованою на зоровий, а не слуховий образ, що призводить до тотального зниження грамотності, втрати здатності до мовного самовираження особистості, що спрощує і знижує можливості психо-емоційного сприйняття життя людиною.

Інформаційна діяльність змінює не лише матеріальну культуру людства, але й суттєво впливає на свідомість сучасної людини, трансформуючи її в напрямку, який не достатньо вивчений сучасною наукою. Інформаційна діяльність, обсяг якої стрімко зростає, змінює екзистенційні та аксіологічні орієнтири людства й конкретного індивіда, який, на жаль, все частіше стає «інформаційним наркоманом», людиною, інформаційні потреби якої неможливо задовольнити, сучасний Homo informaticus втрачає межу між віртуальним світом та суспільною реальністю.

Надмірне перебування у віртуальній реальності негативно впливає на психіку людини. У віртуальному світі, де панують свої закони і правила життя, реальність пластична, рухома та піддається найлегшому впливу, з неї можна виліпити все, що завгодно. Людина відчуває себе всемогутньою, набуває властивостей деміурга, її існування комфортне. Вона не напружується, не переборює труднощі, розслаблюється, втрачає здатність чинити опір, впоратися з реаліями справжнього життя[9, 127]. Online-гравець в результаті багатогодинного перебування у віртуальному середовищі потрапляє у залежність, близьку до наркотичної, оскільки у ході гри його організм продукує гормон задоволення дофамін. Якщо на деякий час суб'єкта «відключити» від комп'ютера та Інтернет, з'являється своєрідна «ломка», яка викликає дискомфорт, роздратованість і агресію. Юнаків та дівчат віком до 18 років називають «поколінням Інтернет», яке замість реального «живого» спілкування прагне електронних контактів. Воно стає розсудливим, не йде на компроміс, не терпить заперечень, втрачає елементарні людські якості, такі, як співпереживання, співчуття, вміння ділитися

душевною теплою, навички комунікативного спілкування, вміння знаходити друзів. Зростає згубна прірва між особистістю і соціальним світом. Відбувається дегуманізація людини на рівні свідомості. Ці негативні явища виникають в процесі віртуалізації та симуляції соціального простору, отже виникає необхідність контролювати кількість та якість інформації, яку споживає й продукує людина.

Людина інформаційного суспільства потерпає від руйнації свого природного ритму й циклу, страждає від втрати живого спілкування, емпатії, порозуміння. Вона переймається пошуком нових ідеалів, цінностей. Можна констатувати, що вплив інформаційного суспільства на розвиток людини залежить від здатності кожної особистості зорієнтуватись в нових умовах, від прагнення відкривати й будувати нові смисли, усвідомлювати власну відповідальність за своє життя. Цьому, на нашу думку, слід цілеспрямовано навчати сучасну дитину ще на початку процесу її соціалізації, оскільки відсутність суспільного контролю над цими малодослідженими процесами може мати непередбачувані і широкомасштабні негативні соціальні наслідки.

Інформаційна діяльність трансформує не лише окремого індивіда чи соціальні групи. Вона трансформує всі основні сфери людської діяльності. Так, інформаційна діяльність принципово трансформує сучасну економіку. З одного боку – інформаційний ринок без перебільшення є найприбутковішим ринком в світі, і будь-який інформаційний продукт можна продати багато разів, з іншого – спроможність ринку робити інформацію доступною більшій кількості споживачів гарантує конкурентність учасників ринку та ефективність бізнесу як діяльності. Як в свій час стверджував Білл Гейтс, «В майбутньому на ринку залишаться два види кампаній: ті, хто в Інтернеті, і ті, хто вийшов з бізнесу». Вже сьогодні його твердження підтверджує практика не лише крупного, але й малого бізнесу в більшості країн світу.

На думку американського дослідника С. Леша, «результатом виробництва в інформаційному суспільстві стають не стільки блага, які втілюють інформацію, скільки сама інформація». Він підкреслює, що «відбувається квазіанархічне поширення потоків інформації, на основі чого народжуються нові закономірності виробництва, розподілу та обміну». Інформація, яка формально не знає кордонів, впорядковується лише системою інтелектуальної власності [5], формування якої, на жаль, не встигає за збільшенням інформаційного продукту людства. Наведемо лише один приклад. Сьогодні в світі немає жодної країни, яка не інтегрована в мережу Інтернет. Користувачами всесвітньої комп'ютерної мережі є сотні мільйонів людей з різних соціальних груп, практично всіх національностей і віросповідань. За даними фірми Web information company ALEXA Internet, обсяг інформаційного наповнення глобальної інформаційної мережі склав у 2011 р. близько 29 терабайт ($29 \times 1\,099\,511\,627\,776$ байт) інформації. Для порівняння, інформаційна місткість Олександрійської бібліотеки (найбільшої бібліотеки Стародавнього Світу) дорівнювала приблизно 1011 байт інформації. Згідно з результатами того ж дослідження, в середньому в Інтернет з'являється близько 20 нових сторінок в секунду. Отже, інформаційні можливості Мережі безпрецедентні.

Сьогодні людство усвідомлює, що в інформаційному суспільстві знання та освіта стають тим стрижнем, навколо якого створюються нові технології; здійснюються процеси економічної, культурної, політичної глобалізації; зростає роль освіти, а методології та технології навчання стають об'єктами дослідження та модернізації. Саме тому в освітніх стратегіях найрозвиненіших країн світу сьогодні превалює гасло «освіти протягом життя» і створюються потужні механізми і технології безперервної освіти (зокрема, дистанційна освіта), оскільки без постійного підвищення рівня знань і кваліфікації трудових ресурсів країна не буде конкурентоспроможною на світовому ринку праці.

У світовому господарстві формується нова парадигма підвищення ефективності сучасного виробництва на базі використання інформації, знань та інновацій. У сфері виробництва і споживання домінує інформація, інформаційна продукція, інформаційні технології та комунікації. Як результат революції в галузі інформаційних технологій створюється інформаційна індустрія та Інтернет, зароджується нова економічна система. «Інформація і знання завжди були важливими складовими економічного зростання, а розвиток технологій зумовлював зростання продуктивності, рівня життя, вдосконалення форм економічної організації. Поява нової технологічної парадигми, яка базується на потужніших та гнучкіших інформаційних технологіях, зробила можливим процес перетворення інформації ... в продукт виробничого процесу» [6, 117].

Удосконалення інформаційних технологій, систем, стандартів їхньої взаємодії призвели до створення нового напрямку сучасного бізнесу – електронного бізнесу. Інтернет сприяє здійсненню комунікацій між складними соціальними, економічними, фінансовими системами та між окремими індивідуумами. Функціонування сучасної банківської системи неможливо без участі віртуальних банківських операцій, які здійснюються шляхом направлення віртуальних фінансових потоків. Виникають всесвітні віртуальні Метаринок і Метабанк, починають говорити про становлення мережевої економіки, Метакapіталізму. Виникнення безгалузевої, мережевої економіки пов'язують з розвитком інформаційних технологій, мережевих організаційних структур і неринкових механізмів

регулювання, еволюцією сучасних економічних систем. Терміном «мережева економіка» визначається «середовище, в якому будь-яка компанія або індивід, що знаходяться в будь-якій точці економічної системи, можуть контактувати легко і з мінімальними витратами з будь-якою іншою компанією або індивідом з приводу спільної роботи, торгівлі, обміну ідеями і ноу-хау або просто для задоволення» [7].

За допомогою Інтернет-технології, яка отримала назву «електронної комерції» (E-commerce) модернізується комерційна інфраструктура. Під електронною комерцією розуміють сферу цифрової мережевої економіки, що включає всі фінансові та торгові транзакції, які проводяться за допомогою комп'ютерних мереж, та бізнес-процеси, пов'язані з проведенням цих транзакцій. Електронна комерція передбачає електронний обмін інформацією (Electronic Data Interchange, EDI), електронний рух капіталу (Electronic Funds Transfer, EFS), електронну торгівлю (E-Trade), електронні гроші (E-Cash), електронний маркетинг (E-Marketing), електронний банкінг (E-Banking), електронні страхові послуги (E-Insurance) тощо. Електронна комерція стала засобом ведення бізнесу в глобальному масштабі. Вона дозволяє компаніям повніше взаємодіяти з постачальниками й швидше реагувати на запити та очікування замовників. Компанії отримують можливість вибору постачальників незалежно від географічного розташування, а також можливість виходу зі своїми товарами та послугами на глобальний ринок.

Мережа Інтернет сприяє глобалізації, уніфікації на міждержавному й міжгруповому рівнях інформаційних, фінансових, економічних, наукових, політичних і інших процесів (networked есопому, електронна влада, транснаціональні корпорації, електронні фірми, системи електронних платежів). В розвинених країнах світу відбувається спеціалізація на наукомістких технологіях (технополіси, технопарки, мережеві підприємства та організації, Інтранет, «outsourcing»). Все це призводить до універсалізації особистісних рис і поведінкових навичок індивідів («електронний працівник», «network externalities», «інтелектуальний агент»), організація соціально-економічних структур змінюється за віртуально-мережевими принципами (дистанційна освіта, дистанційні трудові відносини, електронна комерція)[8, 80].

Висновки. Отже, інформаційна діяльність сучасного людства і, зокрема, hi-tech індустрія та мережа Інтернет призводять до масштабних суспільних трансформацій. Під впливом інформаційної діяльності формується суспільство нового типу, з'являються нові соціальні інститути, створюються принципово нові соціально-економічні структури. Необхідність контролю і керування цими процесами потребує ретельного і комплексного вивчення впливів інформаційної діяльності як на соціум і його окремі сегменти на галузі людської діяльності, так і на свідомість і психо-емоціональний стан індивіда. Ці впливи і зумовлені ними зміни, потужність і глибина яких з часом буде лише посилюватися, мають як позитивний, так і негативний характер. Отже, завданням і викликом, який поставила перед людством інформаційна доба, є необхідність ліквідації загроз і зменшення ризиків дегуманізації, які несепостіндустріальному суспільству його необмежена інформаційна діяльність.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Кузнецов М. Виртуальная реальность – техногенный артефакт или сетевой феномен? / Михаил Кузнецов / Виртуалистика: экзистенциальные и эпистемологические аспекты / отв. ред. И.А. Акчурин. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – С. 62-90. – 90 с. – ISBN 5-86793-331-8: 210.
2. Martin W.J. The Global Information Society / William J. Martin / USA: Aslib Gower, 1995. – 233 p. – ISBN 0566077159.
3. Вирилио П. Информационная бомба. Стратегический обман. / Поль Вирилио: пер. с франц. И. Окуновой. – М., 2002. – 192 с. ISBN 5-7333-0200-3.
4. Кастельс М. Становление общества сетевых структур / Мануэль Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология (под ред. В.Л.Иноземцева). – М. : Academia, 1999. – С. 494 – 505. – 631 с.
5. Lash S. Critique of Information. Thousand Oaks (Ca.): Sage Publications, London. 2002. XII – 234 p.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М. : Гос. ун-т. Высш. шк. экономики, 2000. – 606 с. – ISBN 5-7598-0069-8.
7. Status Report on European Telework: Telework 2010, European Commission Report, 2010, <http://www.eto.org.uk/twork/tw97eto>.
8. Піддубна Л.В. Мережа Інтернет як відображення соціальної реальності / Л.В. Піддубна // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – Харків: Право, 2012. – Вип. 2 (12). – С. 74 – 84.

9. Піддубна Л.В. Інформація як складова економічного розвитку суспільства / Л.В. Піддубна // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. – К.: УДУФМТ, 2012. – № 3. – С. 122 – 131.

REFERENCES

1. Kuznetsov M. Virtualnaya realnost – tehnogennyy artefakt ili setevoy fenomen? / Mihail Kuznetsov / Virtualistika: ekzistentsialnyie i epistemologicheskie aspekty / otv. red. I.A. Akchurin. – M.: Progress-Traditsiya, 2004. – S. 62-90. – 90 p. – ISBN 5-86793-331-8: 210.
2. Martin W.J. The Global Information Society / William J. Martin / USA: Aslib Gower, 1995. – 233 p. – ISBN 0566077159.
3. Virilio P. Informationsnaya bomba. Strategicheskii obman. / Pol Virilio: per. s frants. I. Okunevoy. – M., 2002. – 192 p. ISBN 5-7333-0200-3.
4. Kastels M. Stanovlenie obschestva setevyih struktur // Novaya postindustrialnaya volna na Zapade: Antology (pod red. V.L.Inozemtseva). – M. :Academia, 1999. – P. 494 – 505. 631 p.
5. Lash S. Critique of Information. Thousand Oaks (Ca.): Sage Publications, London. 2002. HII – 234 p.
6. Kastels M. Informationsnaya epoha: ekonomika, obschestvo i kultura / Manuel Kastels Per. s angl. pod nauch. red. O. I. Shkaratana; - M.: Gos. un-t. Vyssh. shk. ekonomiki, 2000. – 606 p. – ISBN 5-7598-0069-8.
7. Status Report on European Telework: Telework 2010, European Commission Report, 2010, <http://www.eto.org.uk/twork/tw97eto>.
8. Piddubna L.V. Merezha Internet yak vidobrazhennya sotsialnoyi realnosti / L.V. Piddubna // Visnik Natsionalnoyi yuridichnoyi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudrogo. Seriya: Filosofiya, filosofiya prava, politologiya, sotsiologiya. – Harkiv: Pravo, 2012. – Vol. 2 (12). – P. 74 – 84.
9. Piddubna L.V. Informatsiya yak skladova ekonomichnogo rozvitku suspilstva / L.V. Piddubna // Zovnishnya torgivlya: ekonomika, finansi, pravo. Naukovy zhurnal. – K.: UDUFMT, 2012. – No 3. – P. 122 – 131.

РЕФЕРАТ

Богачевська І.В. Соціальні трансформації в процесі інформаційної діяльності / І.В. Богачевська // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 2.

У статті аналізуються різні аспекти інформаційної діяльності у всіх соціальних сферах, зокрема в освіті та економіці, їхній вплив на світогляд і психо-емоційну сферу сучасної людини.

Об'єктом дослідження в даній статті є інформаційна діяльність сучасного соціуму.

Мета роботи – інтегрування гетерогенного знання про інформаційну діяльність як соціотрансформуючий фактор, її системна характеристика.

Методи дослідження – аналітичний опис суспільних трансформацій, що є наслідками інформаційної діяльності.

Наголошується, що новітні інформаційно-комунікаційні технології, розвинуті трансграничні глобальні інформаційно-телекомунікаційні мережі трансформували сучасне суспільне буття шляхом медіації, віртуалізували суспільство й створили гіперреальність, заснували нові знакові системи і схеми розуміння, спілкування й засвоєння інформації, сформували нову комп'ютерну культуру, змінили механізми соціальної пам'яті, перетворивши її в глобальну інформаційну систему.

Результати статті можуть бути використані при аналізі сучасних суспільних трансформацій та прогнозування їх наслідків як для суспільства, так і для окремих індивідів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ІНФОРМАЦІЯ, ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУСПІЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ, СУСПІЛЬНА ПАМ'ЯТЬ, МЕРЕЖЕВА ЕКОНОМІКА, ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ.

ABSTRACT

Bogachevska I.V. Social transformations in the process of information activities. Economics and management on transport. Kyiv. National Transport University. 2015. Vol. 2.

The article analyzes various aspects of information activities in all social spheres, particularly in education and the economy, their influence on the mindset and psycho-emotional sphere of modern man.

The object of the research is information activities of modern society.

The purpose – integration of heterogeneous knowledge about the information activities as sociotransformative factor, its system characteristics.

Research methods – analytical description of social transformations which occur as a consequence of information activities.

It is noted, that modern information and communication technologies developed global cross-border information and telecommunications networks, have transformed modern social being through mediation,

achieves the society and created a hyperreality, founded the new iconic systems and schemes, understanding, communication and assimilation of the information, formed a new computer culture, have changed the mechanisms of the social memory, turning it into a global information system.

The results of this paper can be used in the analysis of contemporary social transformations and the prediction of their consequences for society and for individuals.

KEY WORDS: INFORMATION, INFORMATION ACTIVITIES, SOCIAL TRANSFORMATIONS, THE INTERNET, SOCIAL MEMORY, NETWORK ECONOMY, E-COMMERCE.

РЕФЕРАТ

Богачевская И.В. Социальные трансформации в процессе информационной деятельности / И.В. Богачевская // Экономика и управление на транспорте. – К.: НТУ, 2015. – Вып. 2.

В статье анализируются различные аспекты информационной деятельности во всех социальных сферах, в частности в образовании и экономике, их влияние на мировоззрение и психоэмоциональную сферу современного человека.

Объектом исследования в данной статье является информационная деятельность современного социума.

Цель работы – интегрирование гетерогенного знания об информационной деятельности как социотрансформирующем факторе, ее системная характеристика.

Методы исследования – аналитическое описание общественных трансформаций, которые происходят вследствие информационной деятельности.

Отмечается, что новейшие информационно-коммуникационные технологии, развитые трансграничные глобальные информационно-телекоммуникационные сети трансформировали современное общественное бытие путем медиации, виртуализировали общество и создали гиперреальность, основали новые знаковые системы и схемы понимания, общения и усвоения информации, сформировали новую компьютерную культуру, изменили механизмы социальной памяти, превратив ее в глобальную информационную систему.

Результаты статьи могут быть использованы при анализе современных общественных трансформаций и прогнозировании их последствий как для общества, так и для отдельных индивидов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ИНФОРМАЦИЯ, ИНФОРМАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ОБЩЕСТВЕННЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ, СЕТЬ ИНТЕРНЕТ, СОЦИАЛЬНАЯ ПАМЯТЬ, ТОВАРЫ, СЕТЕВАЯ ЭКОНОМИКА, ЭЛЕКТРОННАЯ КОММЕРЦИЯ.

АВТОРИ:

Богачевська І.В., доктор філософських наук, Національний транспортний університет, завідувач кафедри філософії та педагогіки, e-mail: bogachevska@bigmir.net, тел. +380442805265, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 349.

AUTHOR:

Bogachevska I.V., Doctor of Philosophical Sciences, National Transport University, head, department of Philosophy and Pedagogy, e-mail: bogachevska@bigmir.net, tel. +380442805265, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 349.

АВТОРЫ:

Богачевская И.В., доктор философских наук, Национальный транспортный университет, заведующий кафедры философии и педагогики, e-mail: bogachevska@bigmir.net, тел. +380442805265, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 349.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондаренко В.Д., доктор філософських наук, професор, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, завідувач кафедри культурології, Київ, Україна.

Бакуліч О.О., кандидат технічних наук, професор, Національний транспортний університет, декан факультету економіки, менеджменту і права, Київ, Україна.

REVIEWER:

Bondarenko V.D., Doctor of Philosophical Sciences, professor, National M.P. Dragomanov pedagogical University, head, department of Cultural Studies, Kiev, Ukraine.

Bakulich O.O., Ph.D. (engineering), professor, National Transport University, the dean of the Economics, Management and Law Faculty, Kyiv, Ukraine.